

10
jaar
na dato

A TRIP DOWN MEMORY LANE

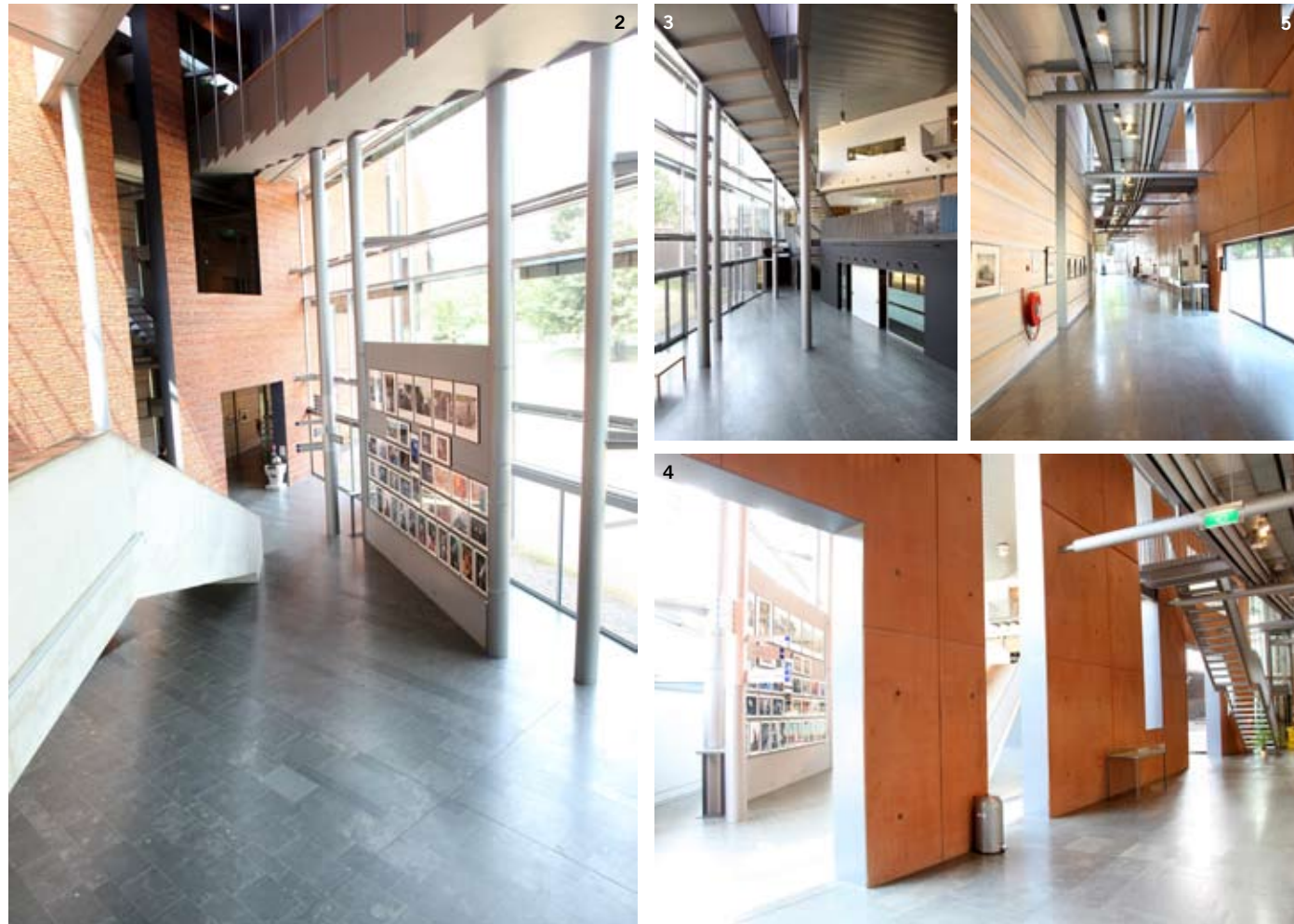
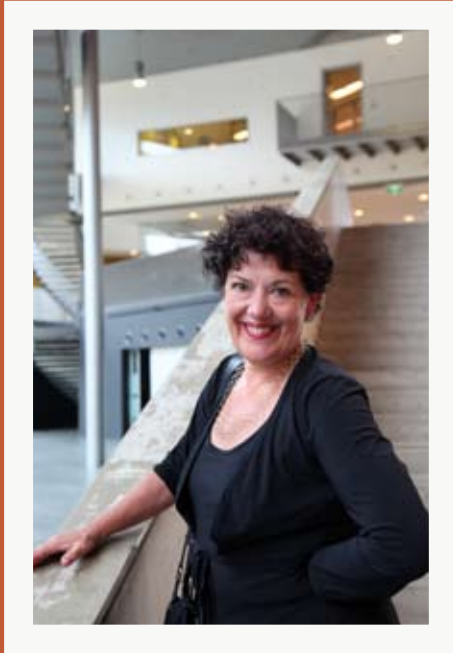
Jeanne Dekkers & het Limburgs Museum

Het Limburgs Museum was het eerste grote museum in Nederland dat door een vrouw werd ontworpen. Het was bovendien Jeanne Dekkers' eerste grote project als zelfstandig architect. In Venlo vertelt zij over poëtisch ingenieurschap, poppenhuizen en het chocomel-effect.

Productie en tekst **Hermelijn van der Meijden** Fotografie **Timo Sorber**

‘De oude stadsmuur wilde ik graag terugbrengen naar Venlo’

‘Ik ontdekte dat gekleurd beton minder kwetsbaar wordt dankzij afwasmiddel’

van de gedreven opdrachtgever, museumdirecteur Jos Schatorjé, die vertelt over de wandeling van Kleio, muze van de geschiedenis en godin van de muziek, zang en dans, door haar tuin. ‘Ik vond dat pakkend, snapte hem.’ Een andere inspiratiebron is het antieke poppenhuis dat ze kent uit de collectie van het Haagse Gemeentemuseum. ‘Ik dacht: dat wil ik ook, dat je zo in al die verschillende kamers kunt kijken.’
Bezoeken aan het stadsarchief leren de architect vervolgens dat in de middeleeuwen het museumterrein plaats bood aan de stadswallen en de Keulse Poort – de poort naar Keulen. ‘Op het stadhuis hing een zeventiende-eeuws schilderij met daarop een rode stadsmuur. Die historie wilde ik terugbrengen naar Venlo. Ik werk graag vanuit die beelden. Poëtisch ingenieurschap noem ik het.’

Karakteristiek oranje

Al kijkend en luisterend naar de omgeving kiest de architect voor een karakteristieke lichtoranje, terugglissend gevoegde, bakstenen buitenmuur. Ze brengt er een subtiele ronding in aan: zo gaat

hij langs de bestaande burgemeesterswoning en volgt hij de richting van de spoorlijnen die hier, in het huidige Julianapark, ooit lagen. ‘Ik heb lang moeten zoeken naar die stenen. Uiteindelijk vond ik ze in een ouderwetse steenfabriek aan de Waal, waar ze nog bakten in een ringoven. We hebben de buitenste stenen van die ring gebruikt: hoe dichter bij het vuur, hoe bruiner en harder ze worden.’ Binnen trekt Dekkers het oranje door in de betonnen wanden. ‘Ik heb moeten knokken om dat goed te krijgen. Het toevoegen van roodoranje kleurstof zou het beton breekbaar maken; het was onmogelijk, volgens de aannemer. Na wat onderzoek kwam ik er via een bevriende adviseur achter dat je die kwetsbaarheid voorkomt door afwasmiddel aan het mengsel van beton en kleurstof toe te voegen.’

Kleur is een onmisbaar element in Dekkers gebouwen. In het Limburgs Museum vallen naast de oranje muren de lavendelblauwe gangen op. ‘Kleurloos bestaat niet. Kleur moet een verhaal zijn in het ontwerp. Ja, je kunt het ermee verknallen, maar het is ook een instrument, een ►

3 + 4 + 5 Jeanne Dekkers: ‘Ik ben erg van goede zichtlijnen, zodat je weet waar je bent.’
6 Jeanne Dekkers ‘plakte’ het programma van eisen aan elkaar: de foyer, de hal en de losse ruimten. De aannemer had de trap liever langs de muur geplaatst. **7** Het museum is gebouwd als een huis met veel aparte kamers.

A TRIP DOWN MEMORY LANE

Facts & Figures

- Project** Limburgs Museum
- Locatie** Venlo
- Functie** Museum, depot, auditorium en kantoorfuncties
- Opdrachtgever** Stichting Limburgs Historisch en Volkskundig Museum
- Architect** Jeanne Dekkers
- Projectteam** Jeanne Dekkers, Helga Snel (ontwerp), Jan Enting (projectcoördinatie), EGM Architecten
- Bijdrage bureau** Ontwerp t/m uitvoering, incl. esthetische begeleiding
- Omvang** 7.600 m²
- Start opdracht** Juni 1995
- Start bouw** Juni 1998
- Eindoplevering** Januari 2000
- Constructeur** Adviesbureau D3BN
Civiel Ingenieurs Amsterdam
- Installaties** Deerns Raadgevende Ingenieurs BV Maastricht
- Aannemer** Bruns en Bonke Bouw BV Venlo
- Bouwfysica** Tebodin Consultants & Engineers Eindhoven
- Landschap** Peter Muts te Amsterdam, Veenenbos en Bosch Landschapsarchitecten Arnhem

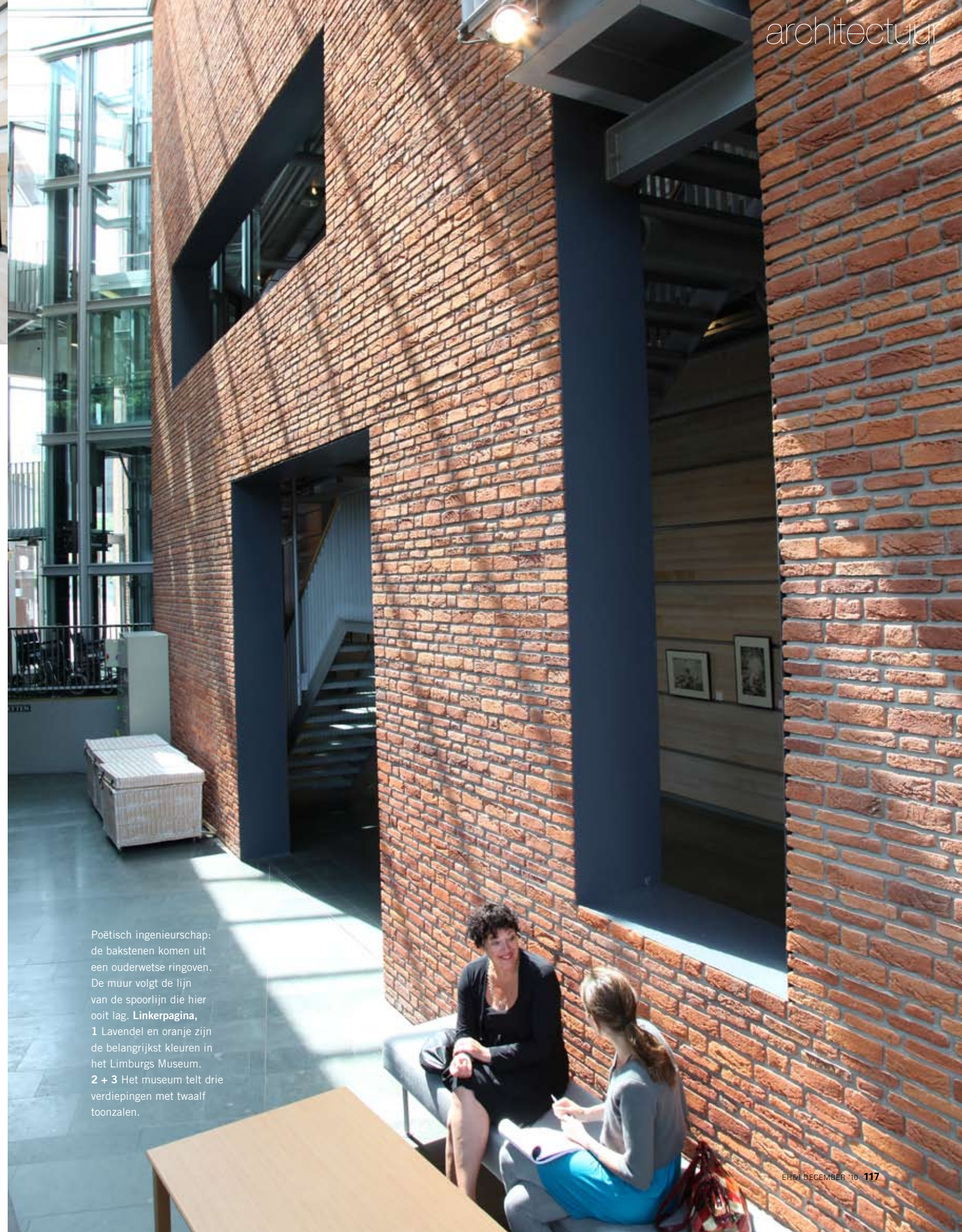
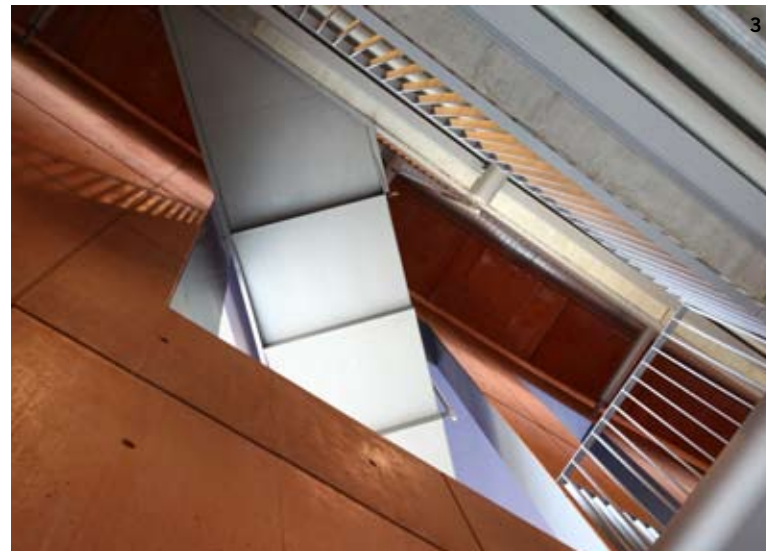
1 De rode museummuur is een verwijzing naar de oorspronkelijke stadsmuur. **2** De foyer. Bezoekers komen boven binnen, op straatniveau, en dalen dan de trap af, het museum in. Vanaf de begane grond klimmen ze weer omhoog: van de prehistorie naar de tegenwoordige tijd.

De gangen van het Limburgs Museum zijn verlaten. Bezoekers zijn er niet, medewerkers laten zich evenmin zien. Er heerst een serene rust. Heel even wordt de stilte verbroken door het geklik van hakken: de architect is in aantocht. Het is maandag en de museumdeuren zijn gesloten voor publiek. Alleen de grijze dienstingang is kort open- en dichtgegaan. De creatie van Jeanne Dekkers ligt er mooi bij. Die staat er inmiddels tien jaar, maar ziet er nog altijd gaaf uit. Precies zoals de architect het graag ziet. Het ontwerp is indertijd gekozen uit een selectie van vijf. Dekkers herinnert zich de bouw van haar eerste grote project als zelfstandig architect niet alleen als ‘een proeve van bekwaamheid’, maar ook als ‘een supermooie opdracht’. Helemaal omdat Venlo haar geboortestad is. ‘Toen ik de opdracht kreeg, heb ik me eerst in de locatie verdiept. Wat bleek? Mijn vader werkte veertien jaar lang in het postkantoor hier vlakbij en vanaf mijn geboortehuis keek je zo uit op deze plek. Ik vond zelfs nog een foto van mijn oma, voor het raam, met mij op haar arm.’
Het ontwerp voor het historisch en volkenkundig museum baseert Dekkers onder meer op een verhaal

A TRIP DOWN
MEMORY
LANE

‘Ik pleit altijd voor materialen die mooi slijten, anders wordt het snel shabby’

Een antiek poppenhuis vormde de inspiratie. 'Ik wil dat je zo in alle kamers kunt kijken'

wezenlijk onderdeel. Ik houd van blauwpaars en van verschillende tinten tegen elkaar. Op het moment werk ik veel met wit en pasteltinten in combinatie met hout. Architecten zouden kleur veel beter moeten bestuderen. Ik reis graag en ga daarbij op zoek naar de wortels van de bouwkunst. Ik kijk goed, naar zuidelijke architecten, tempels en de leemarchitectuur van de Malinese Dogon bijvoorbeeld, en maak talloze schetsen. Daardoor durf ik veel. Mijn ontwerpen zijn als dromen die landen.' Bij een nadere inspectie van de oranje muren blijkt de kleur alleen niet zo goed vermengd met het beton: op sommige plekken zijn de wanden veel roder dan op andere. 'Ik vind zulke dingen helemaal niet erg. Ik noem het het 'chocomel-effect': het is net als in chocolademelk, waarin de cacao naar onder zakt. Het geeft een natuurlijke uitstraling.'

Huiskamer

Een wandeling door het museum laat zien hoe Dekkers het poppenhuis naar Limburg bracht. Drie verdiepingen telt de 'totale kast', met

twaalf 'kamers' van tien bij vijftien meter. Van de prehistorie in de eerste kamer, helemaal beneden, loopt de bezoeker stap voor stap omhoog naar de tegenwoordige tijd. 'Via de bruggen voor de kamers ga je een tijdperk in. Kijk, hier zie je de Romeinen. De inrichting hebben ze heel goed gedaan. Dit museum is echt een succes voor kinderen.' Het museum doet het sowieso goed: bezoekers zijn vol lof en de architect is inmiddels met de directie in gesprek over uitbreiding: er komen drie keer twee zalen bij. 'Ik ben er nog altijd stug mee bezig.'

De Venlonaren hebben wel even aan haar ontwerp moeten wennen. 'Ze vonden de muur erg groot en erg rood. Maar ik zoek graag grenzen op. En in de loop der jaren is het de huiskamer van Venlo geworden, een belangrijke plek in de stad. Mensen komen hierheen om trouwfoto's te maken.' Zijn er ook punten van kritiek? Dekkers wijst op het Julianapark naast het museum. 'Dat terrein hierachter vind ik armoedig. Je moet het ruiger maken of aanleggen, maar dit is niks. Die konijnenholen zijn wel leuk. Die zou ik houden.' ▶

Poëtisch ingenieurschap: de bakstenen komen uit een ouderwetse ringoven. De muur volgt de lijn van de spoorlijn die hier ooit lag. **Linkerpagina**, 1 Lavendel en oranje zijn de belangrijkste kleuren in het Limburgs Museum. **2 + 3** Het museum telt drie verdiepingen met twaalf toonzalen.

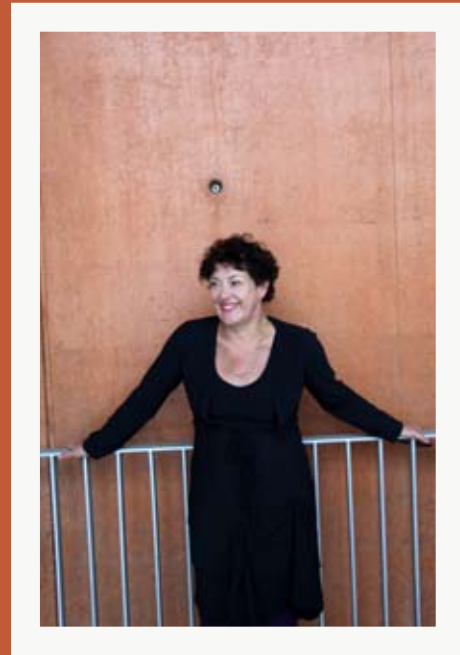
Vitrinekast in de corridor.
Op de vloer ligt natuursteen.
Dat de kleurstof op de wand
niet gelijk is verdeeld, is
volgens de architect veel
natuurlijker.

Op sommige plekken is de muur
roder. 'Dat is helemaal niet erg.
Ik noem dat het chocomel-effect'

‘Architecten zouden meer naar kleur moeten kijken’

Het is maar een kwestie van tijd voordat daarin verandering komt. Rond 2015 moet Venlo een heus museumkwartier hebben: naast het Limburgs Museum en het museum voor moderne kunst Van Bommel Van Dam zal in het Julianapark ook het Tajiri Museum verrijzen.

2 Simultaan schaken

Dekkers noemt haar gebouwen ‘supersimpel’, maar: ‘om oplossingen te vinden, moet je eerst een lange weg afleggen.’ Ze merkt dat vooral sinds ze les geeft, als hoogleraar aan de TU in Eindhoven: ‘Ontwerpen is een ambacht. Voordat je alles kunt combineren! Kleuren, materialen, sferen en de technische kant, dat moet je echt leren. Het is net simultaan schaken. Je speelt zes partijen tegelijk en uiteindelijk resulteert dat in één ontwerp. Het is een betrekkelijk moeilijk vak. En de druk is hoog. Je moet altijd blijven knokken.’ Ze vergelijkt haar architectuur graag met het graf dat haar dochter ooit voor een lieveheersbeestje maakte. ‘Een graf graven vond ze geen optie, daarin verdween het beest. Dus kneedde ze de aarde eromheen en stak er een ijsparasolletje in. Bij ontwerpen gaat het om dat

‘Als er logica in een ontwerp zit, krijg je sommige dingen gewoon cadeau’

respect, die poëzie en die creativiteit.’ Een echte Jeanne Dekkers is dan ook een ontwerp waarin alle ingrediënten zitten: ‘Het moet werken en kloppen.’ Voor het Limburgs Museum gaat dat laatste in ieder geval op. ‘Toen het museum werd geopend, ging de voorzitter van het bestuur daar boven staan, waar de winkel is. Op die plek was een doorkijk ontstaan die doorliep tot achter in het gebouw. Hij riep: ‘Dat kún je niet hebben ontworpen.’ En nee, inderdaad. Niet alles is te voorzien, maar als er logica in het ontwerp zit, krijg je dat soort dingen gewoon cadeau.’ Ze herinnert zich weer de tijd dat ze als TU-student in de kunstcommissie zat. ‘Met André Volte liepen we rond in het Kröller-Müller, tussen een verzameling granieten blokken door, waar het licht prachtig op viel. Hij zei: ‘Je kunt veel ontwerpen, maar je krijgt ook een heleboel van Onze Lieve Heer cadeau.’ Die uitspraak draag ik nog altijd bij me.’

Tankstation

De museumtoonzalen liggen aan een lange, gebogen corridor. De wanden aan de ene zijde

zijn van beton, de kasten zelf zijn betimmerd met cederhout. Materialisatie vindt Dekkers belangrijk. ‘Ik vecht voor mooie materialen. Hoewel dat ook gewoon beton kan zijn, hoor. Ik heb vrij veel scholen gemaakt. Daar pleit ik er altijd voor om het geld uit te geven aan duidelijke materialen die mooi slijten. Anders wordt het al gauw shabby. Veel gebouwen zijn aftimmerdozen. Er wordt heel wat afgejakkerd, weinig aandacht besteed aan detaillering. Ik vind dat alles wat je maakt kwaliteit moet hebben. Ik bezuinig liever door minder te maken. Dat zie je hier ook: als je het goed onderhoudt, wordt het mooi oud. Wat dat betreft is dit een heel goede tijd. Het op de millimeter kijken is weer belangrijk geworden.’ Aan het einde van de 100 meter lange gang kijken bezoekers uit over het Esso-tankstationnetje uit de jaren dertig. Het museum is eromheen gebouwd. Het biedt onderdak aan het voorlichtingscentrum. ‘Ik wilde eigenlijk het restaurant erin plaatsen en een glazen pui onder de vleugels zetten, maar dat ging de monumentencommissie toen te ver. Nu zouden ze het denk ik wel goed vinden.’ ▶

De meningen

Museumdirecteur Jos Schatorjé: ‘Het ontwerp is zeer geslaagd. Bijzonder zijn de materialisatie en de ‘vondst’ van de foyer. Door slim de museumgang met het kantorenblok te verbinden, ontstond een ruime foyer, waardoor we een riante ‘huiskamer’ kregen. Jeanne bleef tijdens het proces steeds verbeteringen doorvoeren. Zo had ze een idee voor de baksteen. Die moest een ‘middeleeuwse’ indruk oproepen. Ze bleef net zolang zoeken totdat ze hem had gevonden in een kleine steenbakkerij in de polder tussen Nijmegen en Arnhem.’

Jeroen Sanders, oud-directeur meubelfabriek Leolux te Venlo: ‘Leolux heeft het museum mede gesponsord, er is binnen zelfs iets naar ons vernoemd, al was dat niet het doel. Het is een imposant gebouw, dat de oude stadsmuur symboliseert. De keuze voor de prachtige baksteen past in dat beeld, evenals de gebogen lijnen van de muren. Het gebouw speelt geen leentjebuur bij vroegere stijlen, maar is heel mooi, zichzelf genoeg, een spiegel van de tijd.’

Hubert Bruls, burgemeester van Venlo: ‘Het Limburgs Museum vertegenwoordigt niet alleen veel historische inhoud met oog voor de toekomst, maar beschouwt ook de omgeving. Het gebouw staat vertrouwenwekkend aan een altijd druk verkeersplein en station. Fris en positief te midden van allerlei vormen van verkeer.’

J.L. van den Brandt, tijdens de bouw voorzitter Stichtingsbestuur Limburgs Museum: ‘Jeanne Dekkers was nauwelijks bereid om, waar het het wezen van het ontwerp betrof, wijzigingen aan te brengen. Natuurlijk wel als het ging om aanpassingen van museaal belang, maar als het haar ontwerp aanging, dan viel er niet met haar te praten. Dat vind ik een goede eigenschap voor een architect: die moet volledig achter het ontwerp staan. Het mooiste vind ik dat het zo perfect past in de omgeving. Als je in het museum staat, sta je ook in het park. En als je in het park staat, zie je wat er binnen gebeurt.’

Jan Mans, gastheer: ‘Het is een prettig, open en ruimtelijk gebouw, prima om in te werken. De meeste bezoekers zijn onder de indruk van de grote bakstenen muur. De verwijzing naar de oude stadsmuur vinden mensen verrassend.’

1+3 Elke kamer in ‘het poppenhuis’ vertegenwoordigt een tijdperk. 2 Een Esso-tankstation uit de jaren dertig werd opgenomen in het ontwerp. 4 De toonzalen zijn betimmerd met cederhout. 5 Kassa, met daarnaast de museumwinkel.

Bezoek het Limburgs Museum met EH&I

Meer weten over het museum en zijn collectie? Op zaterdag 8 januari is er een exclusieve rondleiding voor EH&I'ers. Na een ontvangst met koffie en vlaai in Grand Café Het Gouvernement geeft Jeanne Dekkers een lezing over concept, ontwerp en realisatie van het museum. Aansluitend is er een rondleiding.

Het Limburgs Museum van Jeanne Dekkers laat de geschiedenis van Limburg zien, van de prehistorie tot nu. Omdat de historische plek weinig concrete verwijzingen meer bood, heeft zij ervoor gekozen de geschiedenis op een moderne manier voelbaar te maken. Het gebouw, tegenover het station, gelegen in het centrum aan een grote rotonde, fungeert daarbij als nieuwe poort tot de stad, op de plek waar vroeger de stadspoort naar Keulen stond. Het staal en glas van de entree en het kantoorgedeelte refereren aan de moderne tijd. In het bakstenen deel bevinden zich de tentoonstellingszalen. Bezoekers dalen vanaf de entree – door de muur heen – af naar de oudste geschiedenis en stijgen vervolgens via

bruggen omhoog naar de nieuwe tijd. Dit deel is opgevat als kabinet, met 'deurtjes' naar twaalf verschillende tijdseenheden in de historie. Een luie trap brengt de bezoeker langzaam weer terug in het hier en nu van de heldere entree.

Het programma

13.00-13.30 uur Ontvangst met koffie of thee en vlaai in Grand Café Het Gouvernement, Keulsepoort 5, Venlo. **13.30-14.30 uur** Lezing door Jeanne Dekkers over de architectuur van het museum. **14.30-16.00 uur** Rondleiding.

Inschrijven

Reserveren kan via www.artifex.nu of (020) 620 81 12. De prijs van deze excursie is € 42 per persoon (incl. ontvangst, entreekaarten, lezing en rondleiding). ■

*Volgende maand:
Met Joost Swarte naar de Toneelschuur
in Haarlem*